

Õiguskantsleri Kantselei

Märt Hohensee

Teie 17.09.2026 nr

Meie 15.10.2026 nr 14-3/262378/2608570

Lugupeetud Märt Hohensee

Palusite õiguskantsleril hinnata [karistusseadustiku](#) (KarS) §-de 289 ja 290 kehtetuks tunnistamise põhiseaduspärasust. Leiate, et nende paragrahvide kehtetuks tunnistamisega tekkis õigussüsteemis lünk. Samuti soovisite, et Teie pöördumine ning vastus sellele avalikustatakse Õiguskantsleri Kantselei dokumendiregistris nii, et on järgitud isikuandmete töötlemisele kehtestatud nõudeid.

Karistusseadustiku §-de 289 ja 290 kehtetuks tunnistamine oli Riigikogu õiguspoliitiline valik.

Riigikogu võtab seadusi vastu, muudab neid ja tunnistab kehtetuks ([põhiseaduse](#) (PS) § 59 ja § 65 p 1). Riigikogul on väga avar otsustusõigus karistuspoliitika kujundamisel ja kuritegeliku käitumise mõjutamisel. Nii saab Riigikogu otsustada, millest hetkest on üks või teine tegevus karistatav ning kuidas määratleda süüteokoosseisu (Riigikohtu 25.11.2003 otsus asjas nr [3-4-1-9-03](#), p 21; Riigikohtu 27.06.2005 otsus asjas nr [3-4-1-2-05](#), p 57). Samuti võib Riigikogu lisada karistusseadustikku uusi paragrahve, jagades olemasolevaid paragrahve osadeks (Riigikohtu 05.01.1999 otsus asjas nr [3-1-1-2-99](#), p 1; Riigikohtu 12.09.2007 otsus asjas nr [3-1-1-31-07](#), p 8).

Karistusseadustiku ja selle muutmisega seonduvate seaduste muutmise seaduse ([931 SE](#)) seletuskirjast tuleneb, et KarS §-de 289 ja 290 sätestatud koosseisud olid liiga laiad ja määratlemata ning ei olnud kooskõlas põhiseaduses sätestatud määratletuse ja õigusselguse põhimõtetega (PS § 23 lg 1 ja § 13 lg 2). Isiku jaoks peab olema piisavalt selge, millist õiguspärast käitumist temalt eeldatakse ning millised asjaolud määravad tema vastutuse.

KarS § 289 ja § 290 kehtetuks tunnistamine ei tähendanud automaatselt kõigi nende sätete alla kuulunud tegude dekriminaliseerimist.

Riigikogu kriminaliseeris samaaegselt rea samasisulisi tegusid, sätestades mitmeid uusi, konkreetsema sisuga kuriteokoosseise kehtivuse kaotanu asemel. Riigikogu sätestas konkreetsed erikoosseisud varavastaste, ametialaste õigusemõistmisevastaste ja majandusalaste süütegude peatükkides. Kokku tehti 2007. aastal muudatusi karistusseadustiku 15. koosseisus, mõnesid neist täpsustati (nt lisati raskendava asjaoluna teo toimepanemine ametiisiku poolt omastamise ja

kelmuse puhul või tõsteti teo toimepanemise eest ette nähtud karistumäära), aga lisati ka mitu täiesti uut kuriteokoosseisu, mis katavad kuriteona karistamisväärsust omavad ametialased rikkumised.

Uute koosseisudena sätestati: 1) usalduse kuritarvitamine (§ 217²), 2) riikliku järelevalve teostamise käigus ebaseadusliku otsuse ja toimingute tegemine (§ 291¹), 3) toimingupiirangu rikkumine (§ 300¹), 4) kohtunikuabi või kohtujuristi poolt ebaseadusliku kohtulahendi tegemine (§ 311¹), 5) väärteomenetluses ebaseadusliku otsuse tegemine (§ 311²), 6) süüteomenetluse teadvalt ebaseaduslik lõpetamine ja süüdistusest loobumine (§ 311³), 7) kriminaalasja kohtueelse menetluse ja jälitusmenetluse andmete ebaseaduslik avaldamine (§ 316¹), 8) raamatupidamise kohustuse rikkumine (§ 381¹).

Karistusseadustiku muutmisel lähtuti sellest, et ka ametiisikute tegevuse reguleerimise puhul on karistusõigus *ultima ratio* ehk viimane abinõu. Vähemtähtsate rikkumiste puhul leiti, et on otstarbekas kohaldada distsiplinaarvastutust või väärteokaristust, samuti peaksid kahju kannatajat kaitsma [riigivastutuse seadus](#), [võlaõigusseadus](#) jt eraõiguslikud normid.

Täpsemalt on võimalik lugeda karistusseadustiku ja selle muutmisega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu [seletuskirjast](#) (algtekst).

Süüteo aegumisele kohaldatakse üldjuhul seadust, mis kehtis teo toimepanemise ajal, välja arvatud juhul, kui hilisem seadus leevendab süüdistatava olukorda (KarS § 5 lg 2, KarS § 81). Süüteo aegumise üle otsustamisel tuleb kohaldada isikule kõige soodsamat aegumise regulatsiooni alates teo toimepanemisest kuni kohtuotsuse tegemiseni. Otsustades, millisest regulatsioonist lähtuda, tuleb arvesse võtta kõiki vastava seadusega ette nähtud aegumise peatumise ja katkemise aluseid ning neis tehtud muudatusi.¹

Kui Teil on ettepanekuid või küsimusi karistusseadustiku sätete kohta, võite need esitada Justiits- ja Digiministeeriumile või Riigikogule.

Õiguskantsleri ülesanded ja nende täitmine on kehtestatud põhiseaduse ja seadustega. Õiguskantsler kontrollib kehtivate seaduste ja muude õigustloovate aktide vastavust põhiseadusele. Õiguskantsleril pole võimalik põhiseadusele tuginedes nõuda, et üks või teine tegu oleks karistatav, kuna õiguskantsleri pädevuses ei ole kujundada karistuspoliitikat.

Avalduste ja neile antavate vastuste avalikustamise (sh nõusoleku esitamise) kohta oleme Teile andnud selgitusi 07.09.2026 kirjas nr 14-9/262054/2607335 ja 11.09.2026 kirjas nr 14-9/262054/2607688. Õiguskantsleri Kantselei saab avalikustada saabunud ja väljasaadetud dokumendid tervikuna. Ametiasutus (sh Õiguskantsleri Kantselei) peab kehtestama saabunud ja saatetavale kirjale juurdepääsupiirangu ehk tunnistama kirja asutusesiseseks kasutamiseks, kui selles kirjas on isikuandmeid (nt isiklik e-posti aadress). Te pole kantseleile esitanud nõusolekut oma e-posti aadressi avalikustamiseks dokumendiregistris, sestap on Teie 17.09.2026 avaldus tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks.

¹ Sootak, J., Pikamäe, P. Karistusseadustik. Komm. vlj. 5. vlj. Tartu: Juura 2021, § 81

Käesolev vastus on avalikustatud dokumendiregistris (ilma Teie e-posti aadressita).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Kristel Lekko
õigusteenistuse juhataja-õiguskantsleri nõunik
õiguskantsleri volitusel

Emmili Berendsen 6938441
emmili.berendsen@oiguskantsler.ee